

РЕЦЕНЗИЯ

от

ПРОФ. Д-Р ТАТЯНА СИМЕОНОВА ИВАНОВА, Д.М.

**ДИРЕКТОР „ДИРЕКЦИЯ НАУЧНА И УЧЕБНА ДЕЙНОСТ“ ПРИ
“АДЖИБАДЕМ СИТИ КЛИНИК УМБАЛ ТОКУДА“ ЕАД, ГР. СОФИЯ**

**ЧЛЕН НА НАУЧНО ЖУРИ ПО ПРОЦЕДУРА ЗА ЗАЕМАНЕ НА
АКАДЕМИЧНА ДЛЪЖНОСТ „ПРОФЕСОР“ В ОБЛАСТ НА ВИСШЕТО
ОБРАЗОВАНИЕ 7. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СПОРТ, ПРОФЕСИОНАЛНО
НАПРАВЛЕНИЕ 7.1 МЕДИЦИНА, СПЕЦИАЛНОСТ „СОЦИАЛНА МЕДИЦИНА И
ОРГАНИЗАЦИЯ НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО И ФАРМАЦИЯТА“ (БЕО И АЕО),
ЗА НУЖДИТЕ НА КАТЕДРА „СОЦИАЛНА МЕДИЦИНА И ОРГАНИЗАЦИЯ
НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО“, ФАКУЛТЕТ „ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ“,
МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ „ПРОФ. Д-Р ПАРАСКЕВ СТОЯНОВ“- ВАРНА,
ОБЯВЕН В ДВ БР. 7 ОТ 23.01.2024 Г.**

КАНДИДАТ: ДОЦ. Д-Р ДЕСИСЛАВА ИВАНОВА ВАНКОВА, Д.М.Н.

1. Общи положения

На основание Заповед № Р-109-97 от 22.03.2024 г, издадена на основание чл. 4, ал.1 и ал.2 и чл. 29а от Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), чл.6, ал.1, чл.139, ал.1 и ал.3 от Правилника за развитие на академичния състав в Медицински университет - Варна по предложение на Факултетния съвет на Факултет „Обществено здравеопазване (утвърдено на заседание с Протокол № 222 от 15.03.2024 г.) и въз основа на Протокол №1/ 02.04.2024. на утвърденото НЖ, представям настоящата рецензия.

Всички необходими материали, представени от кандидатката доц. д-р Десислава Иванова Ванкова, д.м.н., са изготвени прецизно, като са спазени напълно изискванията на законовата рамка и правилника на академичната институция по процедурата за заемане на академична длъжност „Професор“.

2. Образование, квалификации, специализации и професионално развитие

Доц. д-р Десислава Иванова Ванкова, д.м.н., е родена на 24.04.1968 г. в гр. Бургас. През 1989 г. завършва с отлична диплома и златен медал Английска езикова гимназия „Гео Милев“, гр. Бургас. Завършва Медицина в Медицински Университет - Варна през 1993г. *(наличието на ОКС Магистър“ по специалността „Медицина“ е допълнително изискване за участие в настоящия конкурс)* и магистърска степен по общественото здраве в Maastricht University, Faculty of Health Sciences, The Netherlands през 1999г.

Образователната и научна степен „Доктор“ е присъдена на доц. Ванкова през 2013 г., с тема на дисертационния труд *„Качество на живот, свързано със здравето в общността“ (образователната и научната степен доктор е по докторска програма „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията, което е също допълнително изискване за участие в конкурса).* Има присъдена и научната степен „Доктор на науките“ (2022г.) с тема на дисертационния труд *„Интегративна медицина - холистичен концептуален модел, научни и образователни подходи“.*

От 2001г. има придобита специалност по социална медицина и организация на здравеопазването, а от 2024г. е с придобита специалност по медицинска педагогика. Доц. Ванкова има многобройни квалификации в различни области, подкрепени със съответните сертификати, като: социална медицина и епидемиология, промоция на здраве и здравословен начин на живот, превантивна медицина, качество на живот и субективно здраве, оценка на здравни технологии, интегративна медицина, Единно здраве и антимикробна резистентност (AMR), медицинска педагогика и други, свързани непосредствено с нейната ежедневна преподавателска и широкомащабна научна дейност.

Доц. Ванкова има и множество квалификации и в областта на цифровите умения, които успешно прилага.

Професионалният път на доц. Ванкова в областта на клиничната практика е стандартен за нейното поколение: последователно ординатор към Общинска болница – Малко Търново и участъков лекар в Селска здравна служба - Аврен (1994 - 1996г.), лекар епидемиолог в ХЕИ Варна (1996-2021 г.), една година е Ръководител на екип към UNDP–София, известно време работи като мениджър ключови клиенти към GlaxoSmithKline (2001-2015г.), след което започва нейното стабилно академичното изграждане - докторант към МУ – Варна (2011 – 2013 г.), ръководител на научен отдел и хоноруван преподавател (2015-

2016г.), главен асистент (2016-2018г.) и доцент (2018 г. – до настоящия момент). Рецензирането на магистърски тези, участието в публикации и успешните номинации за престижни държавни и регионални поименни награди, препоръките за специализации и мобилности, както и изнасянето на лекции в теоретичните курсове в Медицински университет–Варна, изготвянето на рецензии и становища за учебни ръководства и монографии, могат да бъдат отнесени към успешната рутинна научна и учебна дейност на доц. Ванкова. Също така следва да се отбележи и разнообразната експертна дейност, обхващаща участие като член на комисии по етика, експерт към Европейската комисия за проектна дейност, в комисии за оценка на здравни технологии, член на научни журита за придобиване на образователно-научни степени и на академични длъжности и особено участието ѝ като експерт в изготвянето на международни здравно-политически стратегии.

Забележителна е активността на доц. Ванкова и в рецензирането на научни списания (peer reviewed journals): BMC Public Health, Value in Health Regional Issues, Scripta Scientifica Salutis Publicae, Zdrowie Publiczne i Zarządzanie, Социална медицина, Bulgarian Journal of Public Health; Journal of IMAB, Asclepius, Journal of the Union of Scientists-Varna, Медицински преглед и други.

Като израз на посочените активности е също така членството ѝ в международни мрежи и съсловни организации - European Public Health Association (EUPHA); Български лекарски съюз; Българска асоциация по общественото здраве (член на Управителния съвет от 2023г.); Българско научно дружество по общественото здраве (БНДОЗ); Съюз на учените в България, клон Варна, секция Медицина; European Society of Integrative Medicine, НПО „Обществено здравеопазване-99“.

3. Научно-изследователска дейност - научни трудове

Представените трудове на доц. Ванкова за участие в конкурса, общо 69, отразяват научноизследователската дейност в периода (2017-2023г.) след предходната хабилитация със следното разпределение:

- Хабилитационен труд (В3.) – монография – 1;
- Дисертационен труд за ОНС Доктор (А1.) – 1;
- Дисертационен труд за НС Доктор на науките (Е13.) – 1;
- Книга, на базата на защитен дисертационен труд (Г6.) – 1;
- Публикувана монография, която не е представена като основен хабилитационен труд (Г5.) – 1;
- Глава от колективна монография (Г9.) – 1;

- Учебници, помагала (E20. и E21.) – 5;
- Публикации и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация (Г7.) – 16;
- Публикации и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове (Г8.) – 39;
- Публикувани резюмета, непълнотекстови, в списания с IF – 3;

Доц. Ванкова, д.м.н. е самостоятелен и първи автор в 47% от реалните разработки, представени за конкурса. Самостоятелен автор е в 35 труда., а в съавторство - в 37, като първи и втори автор е в 11 публикации, т.е. преобладават самостоятелните публикации и тези като първи автор.

Справката за изпълнението на минималните национални изисквания показва, че показателите на доц. Ванкова са изпълнени напълно (3241,57) и надхвърлят 6 пъти минималният изискван брой (550).

Справка за изпълнение на минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „Професор“

Група от показатели	Съдържание	Брой точки минимални национални изисквания	Брой точки на кандидатката доц. Ванкова
А	Показател 1	50	50
Б	Показател 2	-	-
В	Показател 3	100	100
Г	Сума от показателите от Г5 до Г9	200	1356,57
Д	Сума от показателите от Д10 до Д12	100	1140
Е	Сума от показателите от Е13 до Е22	100	595
ОБЩО		550	3241,57

Основните насоки в научноизследователската работа на доц. Ванкова, са в областта на социалната медицина и общественото здравеопазване, с обект общественото здраве.

Научните направления, отразени в научните трудове биха могли да бъдат групирани по следния начин:

А. КАЧЕСТВО НА ЖИВОТ И ЗДРАВЕ. СОЦИАЛНИ НЕРАВЕНСТВА

- 1. В общественото здравеопазване – за различните уязвими групи от населението – възрастни, деца и др.;*
- 2. В клиничната медицина – резултати, съобщавани от пациентите (patient-reported outcomes) при хронични заболявания в контекста на личност-ориентираната цялостна грижа за пациента.*

В публикациите, включени в това направление [A1; Г5; Г9], могат да се посочат редица теоретични приноси, като: ясното определяне на термините „качество на живот“, „качество на живот, свързано със здравето“ (КЖсЗ), „благосъстояние“. Кандидатката е водеща във въвеждането и представянето на новостите в областта на оценката на субективното здраве [Г5; Г8-24].

Съществен теоретичен принос е също така направеното разграничаване на инструментите за измерване на „качество на живот, свързано със здравето“ от по-обширните понятия на “patient-reported outcomes”/„резултати, докладвани от пациента“, “PROMs” и “PREMs” [Г8-24]. В (Г5), както и в други публикации, е направено първо по рода си у нас цялостно изследване върху многопосочната роля на качеството на живот в медицината и общественото здравеопазване в контекста на ранното детско развитие [Г5; Г9]. За първи път, съвместно с екип от изследователи, работещи в областта на изкуствения интелект, в [Г7-10] е използван интеркритериален анализ за представяне на иновативно решение за анализ качеството на живот.

Доц. Ванкова е първият изследовател у нас, приложил инструмента, изработен и валидиран от Европейската Експертна Група EuroQol - EQ-5D-3L – Въпросник за здравословното състояние, българска версия. Днес той е рутинен инструмент за оценка на КЖсЗ, което определено е оригинален принос. В представените разработки [A1; Г5] се подкрепя идеята, че измерванията на субективното здраве могат да се извършват периодично, всяка година или на определен период. Разработките, съвместно с клиницисти в посока оценка на субективното здраве като неотменна част от оценката на състоянието на пациента и като стремеж към личност-ориентирана грижа, доказва нуждата от оценка на субективното здраве и при пациенти с различни заболявания [Г8-12].

Б. ПРОМОЦИЯ НА ЗДРАВЕ И ПРЕВАНТИВНА МЕДИЦИНА

1. *Промоция на здраве; активно стареене; ценности и развитие на общественото здравеопазване*

Приносите с теоретичен и с практико-приложен характер в това направление определено са свързани с изследванията за увеличаване на възрастното население и свързаното с това положително въздействие върху общественото здравеопазване [Г8-25; Г8-27; Г8-29], както и тезата, че хората над 60-65 годишна възраст са човешки и социален капитал, чийто потенциал трябва да бъде по-пълноценно използван. Определен принос е установеният факт, че стимулирането на здравословното остаряване е процес, в който промоцията на здраве е важна, тъй като тя започва с утвърждаване на здравословно поведение през целия съзнателен живот, със здравни интервенции, насочени към социално-значимите заболявания, минава през ранно информиране за проблемите, с които личността се среща в старостта си и достига до обучение по технологии и техники за здравословно, активно стареене [Г8-21; Г8-25; Г8-27; Г8-29]. Много са интересни разработките, обсъждащи ценностите в обществото, солидарността между поколенията, културата и човешкото здраве [Г5; Г8-27; Г8-29], които се определят от авторката като „доказан протективен фактор“ за доброто качество на живот, свързано със здравето в напреднала и преклонна възраст.

2. *Промоция на здраве чрез българските народни танци като двигателна активност и академична учебна дисциплина*

Оригинални са публикациите, свързани с изучаването на поведенческите детерминанти на здравето, каквато е физическата активност, най-чувствителна за промяна при успешни обществено-здравни интервенции. Важен принос са направените изследвания в областта на българските народни танци и представянето им като здравнообразователна стратегия за справяне със стреса и изграждане на здравословни навици сред студентите, бъдещите здравни специалисти [Г7-9; Г7-12; Г7-14; Г7-15; Г8-33; Г8-34; Е14; Е-18(1)]. В научните разработки е изтъкната важността и необходимостта от включването на българските народни танци в учебните програми по дисциплината „Спорт“ като начин за съхраняване и популяризиране на българския фолклор, традиции и култура. Българските народни танци са и ефективен начин за преодоляване на различията в многонационалната студентска общност на университета. Създаденото като част от проекта аудио-визуално

учебно пособие за изучаване на българските народни танци доказва своята роля и категорични ползи при обучението в електронна среда по време на пандемията от Covid-19.

3. *Единно здраве – експертна изследователска работа на международно ниво и въвеждане на идеята в българското здравеопазване, включително и в рутинните активности за превенция и контрол на инфекциите, както и за справяне с антимикробната резистентност.*

Важен принос е теоретичното изследване и концептуално представяне на идеята „Единно здраве“ в общественото здраве в нейния по-тесен и по-широк смисъл [Г8-4; Г8-2]. Доц. Ванкова е изследователят, който въвежда идеята за Единно здраве в българското здравеопазване. Самостоятелен автор и първи автор на първите научни публикации в областта у нас [Г8-4; Г8-2; Г8-15]. Тя е експерт за България в екипа, разработил здравно-политическия документ за справяне с АМР в контекста на Единно здраве, публикуван в края на 2023 г. Важен принос е теоретичното изследване и концептуално представяне на идеята „Единно здраве“ в общественото здраве в нейния по-тесен и по-широк смисъл [Г8-4; Г8-2].

В. ИНТЕГРАТИВНА МЕДИЦИНА - КОНЦЕПТУАЛНО МОДЕЛИРАНЕ И ИЗСЛЕДВАНИЯ В ОБЛАСТТА НА КОМПЛЕМЕНТАРНАТА И АЛТЕРНАТИВНА МЕДИЦИНА (КАМ) И ПРОМОЦИЯ НА ЗДРАВЕ

Това направление от изследванията на доц. Ванкова е едно от най-интересните, които я характеризират като изключително ерудиран изследовател, с афинитет към малко познати области, които тя включва по много естествен начин в областта на социалната медицина. Нейна е заслугата за развитието на интегративната медицина като нова медико-социална категория, която трябва да се изучава и изследва [В3; Г5 (в частта арт терапия); Г6; Г7-1; Г7-7; Г7-8; Г8-1; Г8-3; Г8-11; Г8-13; Г8-14 (в частта изучаване на чужди езици за превенция на деменция); Г8-16; Г8-17; Г8-18; Г8-19; Г8-22; Е13; Е14; Е16 (3); Е-18(3); Е-19(2); Е-21 (3)]. За първи път е разработен холистичен концептуален модел, с възможност за задълбочено изучаване, развиване и прилагане на интегративната медицина и здравеопазване [В3; Е13; Г6]. Особен интерес представлява и оригиналният терминологичен справочник по интегративна медицина, който в последствие се развива като учебно пособие [Е13; Е21 (3)]. Справочникът и е съвременно научно ръководство за докторанти и студенти в областта на общественото здравеопазване, КАМ и промоция на здраве [В3; Е14; Е19], което определя и неговата не само висока теоретична стойност, но и конкретно практическо приложение.

Изследване на информираността, нагласите, поведението и интересите на студентски и професионални общности по отношение на КАМ, промоцията на здраве и на концепцията „интегративна медицина“ е първото проучване от този род в областта на висшето медицинско образование в България [B3; E13; Г6]. Протоколът на практико-приложния модел за провеждане на Делфи-проучване е структуриран като процес за събиране на идеи и мнения от експерти за конкретната комплексна тема чрез поредица от въпроси, съчетани с информационен обмен за достигане до обобщен документ на финала е изключително интересен и заслужава висока оценка. В контекста на холистичните подходи към здравето, българските народни танци са иновативно представени като интегративна здравна детерминанта и като арт терапия, намаляваща стреса и подобряваща качеството на живот при младите хора.

Г. ОБРАЗОВАНИЕ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ. МЕТОДОЛОГИЯ И ПРИЛОЖЕНИЯ

1. Образование по общественото здравеопазване и методи на преподаване

Натрупаният опит позволява на доц. Ванкова да разглежда концептуално еволюционното развитие на образованието по общественото здравеопазване и да предложи понятието „Public health human capacity building“ в научната литература, което обхваща обучаването на целия спектър от професионалисти, работещи в сферата на общественото здравеопазване. Създаденият иновативен модел на преподаване с оригинален характер [Г8-23] намира приложение в много области на висшето образование, както и в гимназиалното образование у нас [Г8-8; Г8-23; Т.Г8-5]. Следва също така да се отбележи, че посочените разработки са представени на престижни национални и международни научни форуми, и са публикувани в издания с отворен достъп, оценени са високо и са цитирани многократно.

2. Методология на научните изследвания. Наукометрия и отворен достъп.

Доц. д-р Десислава Ванкова, дмн е авторът, въвеждащ микс-метод подходите като термин и като реално приложение в социалната медицина и в общественото здравеопазване у нас [A1; E13]. Приложението на последователен-обяснителен микс-метод дизайн (sequential exporatory mixed-methods design) е оценен като иновативен подход в областта на изследванията, свързани с общественото здравеопазване и клиничната медицина у нас [E13]. Като важна част от тези изследвания може да се оцени концепцията на доц. Ванкова, че когато се използват в комбинация, количествените и качествените методи се допълват

помежду си и дават възможност за по-цялостен анализ, което е основна цел на всички изследвания в областта на социалната медицина.

4. Цитирания

Общо цитиранията на доц. Ванкова са 135, като най-много са цитирания в нереферираните списания с научно рецензиране -78 следвани от рецензии в научни издания, реферираните и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация, и в монографии и колективни томовете – 42, като цитиранията в монографии и колективни томовете с научно рецензиране са 15.

5. Участие в научни проекти:

Доц. Ванкова е ръководител на 4 национални научни проекти и на 2 международни проекти, от които 5 са приключили. Тя участва в екипите на 4 национални проекти и на 5 международни проекти, като следва да се отбележи и нейното ръководство на национални научни или образователни проекти – 4бр. и ръководство на международни научни или образователни проекти – 2 бр. Проектите са на актуална тематика и представляват определен научен и образователен интерес.

6. Учебно-преподавателска дейност:

Като Доцент в Катедра „Социална медицина и организация на здравеопазването“, Факултет по обществено здравеопазване, Медицински университет – Варна доц. Ванкова води лекционните курсове по социална медицина, с акценти за съответната специалност, на студенти по: медицина (англоезичен курс); медицинска сестра, акушерка, на логопеди, кинезитерапевти и оптометристи, на студенти по здравен мениджмънт, управление на здравните грижи и други. Води също семинарни упражнения на студенти по медицина (българо- и англоезичен курс), дентална медицина (българо- и англоезичен курс, до 2019г.), фармацевти и помощник-фармацевти – т.е. почти целия спектър на специалностите, обект на преподаване на Катедрата. През 2023-2024г. участва в иновативната магистърска програма Artificial Intelligence in Healthcare чрез разработването на новата учебната дисциплина „Preventive care, Health Promotion and Artificial Intelligence”.

Следва да се отбележи активното ѝ участие в изготвянето на учебни програми: „Социална медицина и промоция на здравето“ – за специалност „Акушерка“, ОКС – бакалавър; „Социална медицина“ - за специалност „Медицинска сестра“, ОКС – бакалавър; „Промоция на очно здраве“ – за оптометристи, ОКС- магистър и други. От 2019г. е

председател на Държавни изпитни комисии по „Социална медицина и промоция на здраве и социално и здравно законодателство“ за медицински сестри и акушерки към Медицински университет-Варна - проведени над 15 държавни изпита като председател. Участва в държавни изпитни комисии за специалност „Медицина“, както и в подготовката на стажантите в шести курс (до 2023г.).

Висока оценка може да бъде дадена и на нейното активно участие като ръководител на специализанти по социална медицина (2 души) и на докторанти, зачислени в научно направление „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията“ и „Управление на общественото здраве“ - на четирима редовни докторанти и е била ръководител на двама успешно защитили докторанти (доц. Жулиета Виденова, д.оз. и д-р Искра Капинчева, д.м.).

Учебно-преподавателската дейност на доц. Ванкова започва от 2000-2001г. и след това от 2015г. През последните 4 години, за които е официалната справка за аудиторната заетост на преподавателя доц. Ванкова, заетостта за 4-те години е общо 1334 часа, или средно за година 333 часа при нормативна натовареност от 180 часа, което е почти два пъти повече от нормативните изисквания на МУ- Варна.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Образователното и професионално развитие и квалификации на доц. д-р Десислава Иванова Ванкова, д.м.н., нейните постижения в научно-изследователската дейност, високата публикационна активност и изключителната учебно-преподавателска ангажираност, и не на последно място нейните личностни качества, демонстрират, че кандидатката отговаря изцяло на изискванията на ЗРАСРБ, покрива и значително надхвърля както националните, така и посочените в Правилника за развитие на академичния състав в Медицински университет Варна допълнителни критерии,.

Учебно-преподавателската дейност е на изключително високо ниво – изнесените лекции, проведените упражнения, успешното ръководство на специализанти и докторанти, активното участие в разработването на учебни програми и конкретни учебни пособия, рецензирането на магистърски тези, въвличането на студентите в съвместни публикации, провеждането на държавни изпити по специалността и др. показват академичната стабилност

на доц. Ванкова и нейната пълна готовност за заемане на академичната длъжност „Професор“.

Тематиката на публикациите като цяло е иновативна и отразява съвременното развитие на социалната медицина. Чрез активно творчество, съчетавайки теоретични анализи и емпирични изследвания, кандидатката е постигнала вдъхновяващо наслояване на съвсем нови тематики, които се възприемат като естествено развитие на научните направления в областта на социалната медицина. Научните ѝ приноси (теоретични, практико-приложни, образователни и методични) са реални и определено допринасят за развитието на социалната медицина като съвременна наука с интердисциплинарно участие.

Заслужава висока оценка и изключителната ангажираност на доц. Ванкова в разработваните научни проекти, демонстрирайки високо експертно ниво, изключителна работоспособност, широка компетентност, организаторски способности, реализирани в национален и международен план, способността ѝ да работи в интердисциплинарни екипи и да постига устойчиви резултати.

Това ми дава основание напълно убедено да дам моята положителна оценка и призовавам членовете на Научното жури да гласуват положително за заемането от доц. д-р Десислава Иванова Ванкова, д.м.н., на академичната длъжност „Професор“ по научна специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията“ за нуждите на Катедра по социална медицина и организация на здравеопазването, Факултет „Обществено здравеопазване“ в Медицински университет- Варна.

Заличено на основание чл. 5,
§1, б. „В“ от Регламент (ЕС)
2016/679

21.05.2024 г.

Проф. д-р Татяна Иванова, д.м.

гр. София